

Milířiště ve svazích nad potokem Chrábek a Sloupečnick

Ráječko, Petrovice u Blanska, okr. Blansko, Jihomoravský kraj
18. století?

 ➡ 5 km

Navigační bod: N 49°23'38.92", E 16°39'24.12" (parkoviště na konci obce Ráječko), N 49°23'59.63", E 16°40'25.01" (rozcestí stezky kolem potoka Chrábek a novodobé cesty k Petrovicím), N 49°23'38.45", E 16°40'18.65" (rozcestí novodobé cesty a zelené značky), N 49°24'2.11", E 16°41'5.93" (rozcestník na zelené značce), N 49°24'9.85", E 16°41'35.67" (okraj lesa – Petrovice), N 49°24'16.33", E 16°42'7.65" (křižovatka silnice a polní cesty k lesu jižně od obce Petrovice).

Přístup: Od doporučeného parkoviště pod skalou na východním okraji obce Ráječko cca 1,6 km podél potoka Chrábek a potom vpravo do svahu po cestě nad potok Chrábek až na hřeben dle navigačních bodů, nebo jižně od obce Petrovice po zelené značce jihozápadně do lesa (parkování možné na okraji lesa) nad potokem Sloupečnick dle navigačních bodů.

↑ Milíř M11 se znatelným porušením cestou.
Foto A. Knechtová 2014

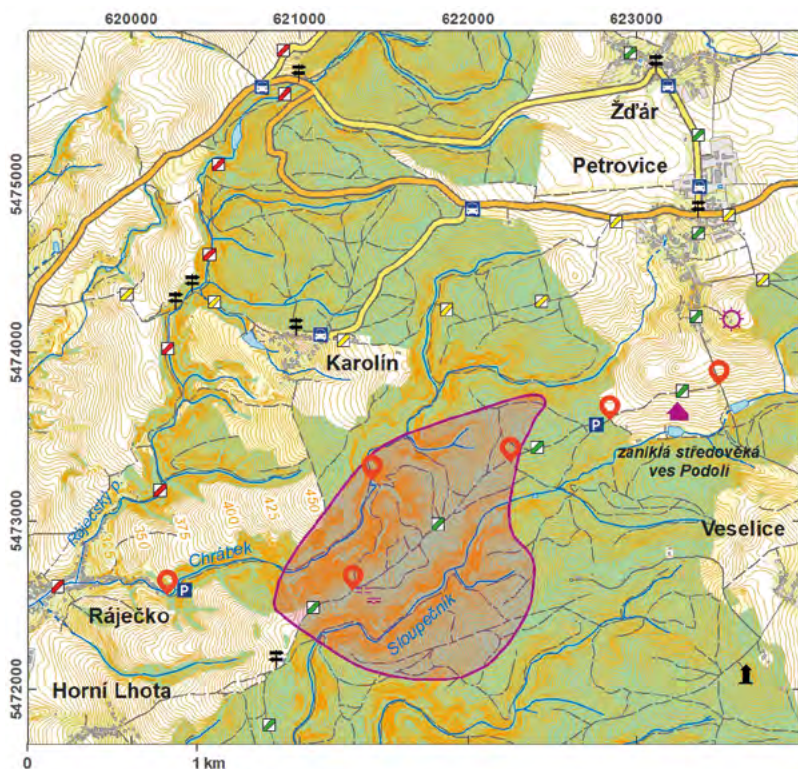
Význam: Doklad výroby dřevěného uhlí, tradičního lesního řemesla. Milířiště jako nenápadné archeologické objekty specifickým způsobem dotvářející ráz lesní krajiny. Ač se nejedná o objekty nálezově bohaté, jejich hodnota je v krajině zatím недоceňována.

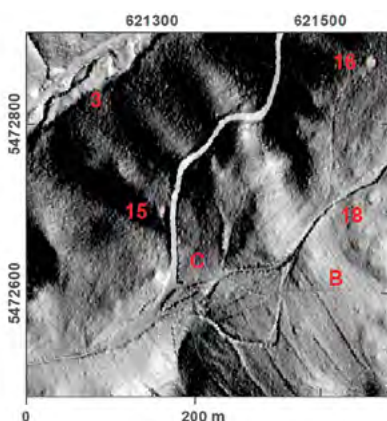
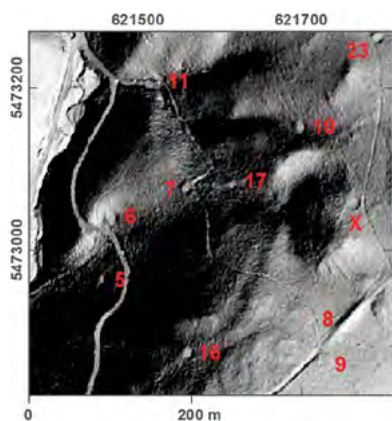
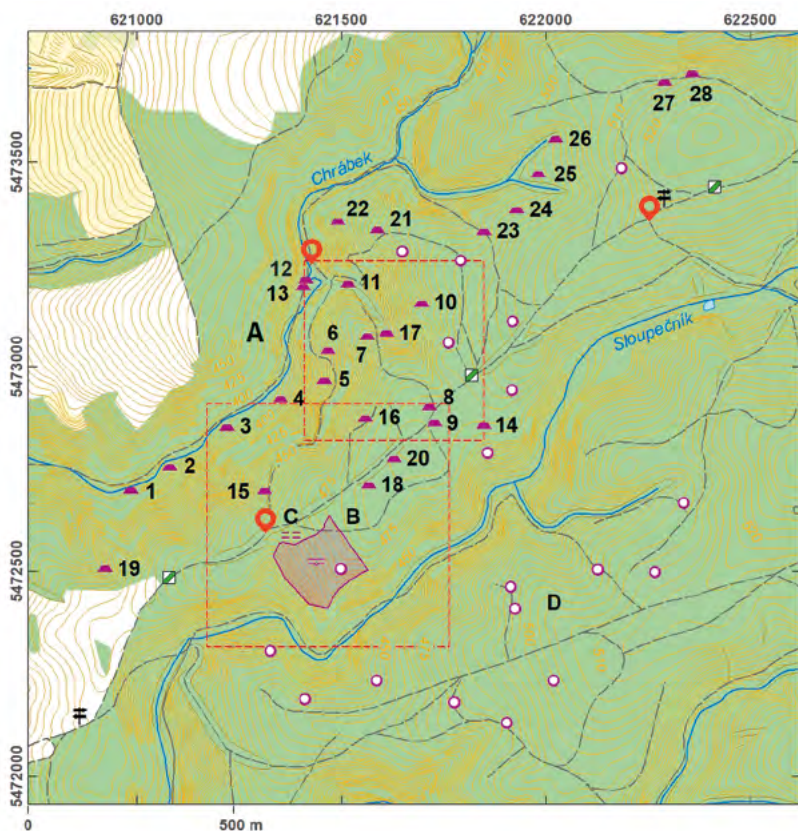
Historie: Uhlířství se řadí ke starobylým lesním řemeslům, které patří neodmyslitelně k tradičním formám využívání lesních porostů. S ním většinou souvisela další řemeslná produkce, zejména železářství, které bylo místně vázáno do okolí surovinových zdrojů. Z dalších řemesel jsou to např. dehtářství, koptářství a draslářství. Důležitá byla volba místa pro pálení uhlí, nejlépe v závětrí v mírně svazitém terénu nebo na úpatí svahu, případně na hřebeni, poblíž vodního zdroje a cest. Kruhová nebo ovál-

ná základna vznikla vytvořením zářezu ve svahu, odkopáním části plochy a ve spodní části jejím dorovnáním, nebo využitím terasy při úpatí kopce. Pokud byly milíře zakládány v rovinatém terénu, byla plocha obklopena po obvodu valovitým náspem. Při vyhledávání stop po *antropogenní činnosti v lesní krajině je snadné *milířiště zaměnit za jiné relikty nebo přírodní útvary (X). Pod podrostem milířišť by se měla nacházet černá zuhelnatělá vrstva různé mocnosti. Jen v lesích Drahanské vrchoviny lze nalézt stopy po pálení uhlí v počtech, které jdou dle terénního poznání E. Černého do stovek až tisíců. Díky vizuálnímu průzkumu L. Vaška a vyhodnocení dat *leteckého laserového skenování (LLS, LiDAR) můžeme milířiště identifikovat na katastrální území Ráječko a okolních obcí Petrovice, Karolín, Horní Lhota u Blanska a dalších. Toponyma v lese, jako „Mokrý milíř“ na katastru obce Ráječko a např. Karolín „Spálená hora“, ukazují na tento typ reliktu. Datování milířišť je velmi obtížné, protože nelze zpravidla zajistit archeologické nálezy, které by je mohly zařadit do určitého období. Na některých územích mohou existovat nepří-

mé důkazy o existenci milířů z písemných pramenů. V matrikách bývají někdy napsána jména uhlířů. Víme například, že v Ráječku je doloženo k roku 1722 jméno uhlíře Mikuláše Palase, který se připomíná potom v letech 1726–1927 také v Dolní Lhotě. Z 19. století mohou být v archivech staré lesnické mapy se zákresy polohy milířišť z tohoto období. Těžko však můžeme určit dobu výstavby milířů a užívání konkrétních plošin.

Popis: V oblasti mezi potoky Chrábek a Sloupečnick probíhá v současné době *archeologický průzkum marginálních relikтів. Na základě vizuálního průzkumu a vyhodnocení lidarových dat, která byla ověřena v terénu, bylo identifikováno prozatím 28 relikтів *antropogenních objektů identifikovaných jako milířiště (A). Tyto relikty jsou patrné jako vodorovné plošiny, většinou o průměru 12 × 12 m, z části zaříznuté do svahu (4–7, 10, 11, 15, 19, 21, 22, 24, 26). Některé z nich se nacházejí přímo v údolí potoka Chrábek při úpatí kopce (1–3, 12, 13). V rovinatém náhorním terénu hřebene byla identifikována milí-

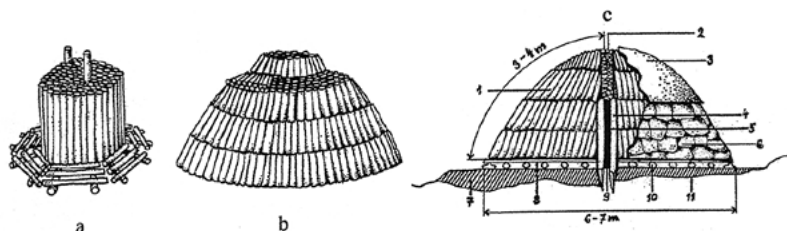

řiště (16, 18, 20, 23, 25, 27, 28) a milířiště č. (14) s mírným valovitým náspem a větším průměrem (cca 22 m). Viditelnost milířišť a míra jejich zachování je různá. Většina těchto relikтів je více či méně ničena vlivem lidské činnosti nebo přírodními jevy. Nejlépe dochovaná a viditelná milířiště jsou (6, 10, 15, 19, 21–28). Řada milířišť je porušová-

na lesními hospodářskými pracemi, zejména stavbou a úpravou cest (7, 11, 12, 13), a téměř zlikvidována (8, 9). U milířiště č. (5) dochází ve spodní části reliktu k přirozené erozi půdy. V prostoru toponyma „Mokrý milíř“, milířiště č. (4), a v prostoru milířiště č. (17) ve svahové spádnicí je celé místo velmi narušené a podmaččené. Řada těchto

plošin byla nebo je dosud využívána pro stavbu posedů či krmelců (15, 16, 17, 22). Milíře patří mezi nenápadné, ale důležité archeologické pozůstatky využití krajiny v minulosti. V terénu je jich dosud dochováno mnoho, pro svou nenápadnost jsou ale často ničeny z pouhé nevědomosti. Na katastru Ráječko, Petrovice a dalších bylo identifikováno přímo na základě lidarových dat velké množství dalších kruhových útvarů bezpochyby antropogenního charakteru (D), jako možné archeologické stopy po pálení dřevěného uhlí a také snad pozůstatky *plužiny (B) a svazky cest (C). [ak]

Literatura: Černý 1979; Dragoun – Matoušek 2004; Vašek 2013; Knechtová 2015; Knechtová – Vašek – Hložek (v tisku).

↑ Postup při stavbě milíře. Podle Dějiny hmotné kultury I., 1985

a – Základní podlahy a jádra z polen dřeva

b – Složení milíře

c – Hotový milíř před zapálením: 1 – polena, 2 – komínek (svislý kanálek), 3 – mour, 4 – kůly jádra, 5 – zápalná vložka, 6 – drn, 7 – násyp (narážka), 8 – podlaha, 9 – vodič, 10 – paprsky, 11 – původní terén

↑ Svazky úvozových cest v lese poblíž možné plužiny. Foto A. Knechtová 2015